

Kansantajuista kielitietoa ranskaksi

Aikakauslehti *Vie et Langage*. *Information, curiosités, recreations*.

»Elämä ja kieli», siinä jo sinänsä lupaava otsikko, joskaan ei uusi (vrt. tunnetun sveitsiläisen lingvistin Ch. Ballyn teosta »Le langage et la vie»).

Varmemmaksi vakuudeksi lupaa Librairie Laroussin toimittama kuukausijulkaisu värillisellä kansilehdellään, jota koristaa kaikille tuttu Pariisin

näkymä, Place de la Concorde, »tietoa, merkillisyyksiä ja hupia». Esittäytyessään vähää vaille kaksi vuotta sitten »Vie et Langage» piti kielen ongelmia kohtaan virinnyttä harrastusta yhtenä »sen kummastuksen luonteenomaisimmista ilmenemis-muodoista, jota nykyajan ihminen kokee itsessään piilevien tuhannen ja yhden ihmeen edessä», ja sitoutui puolestaan tyydyttämään yleisön tiedonhalua valaisemalla tieteellisesti pätevin ja samalla yleistajuisin artikkelein, vakavin ja huvittavin esityksin, sekä ranskan että muiden kielten erikoisuuksia. Epäilemättä tempaa »tavallisen» lukijan mukaansa ensi numeron avauksena oleva kilpakysymys: Mitkä ovat kymmenen kauneinta ranskan kielen sanaa? Yli 14000 vastauksesta seulottu tulos nähdään vasta numerosta 12. Sen mukaan ranskalaisen korvissa soivat kauneimmin sanat *crystal*, *marjolaine*, *amour*, *maman*, *aurore*, *murmure*, *libellule*, *azur*, *émeraude* ja *gazelle*. Ei ole vaikeata nähdä, että sanojen tunnearvo on vaikuttanut valintaan yhtä paljon kuin niiden sointi. Ammattimies, jonka moinen *enquête* on saanut kenties epäluuloisesti hymähtämään, ilahtuu kuitenkin lukiessaan jo ensi numerosta ja sitä seuraavista sekä asiantuntevasti että hauskaasti kirjoitettuja artikkeleita kielestä ja sen tutkimuksesta. Monelle »Virittäjän» lukijallekin tuttu A. Sauvageot vertailee keskenään eri kielten, mm. suomen onomatopoeettisia ilmauksia. Kuuluu latinisti ja tyylintutkija J. Marouzeau pohtii kielen aineksen häviämistä ja jälleenrakennusta, josta äännehistoriallisesti kulunut ranska antaa runsaasti havaintomateriaalia. Sopivin ja nautittavin annoksin tarjotaan lukijalle edelleen sanojen sekä paikan- ja henkilönnimien historiaa, eri kielten (venäjän, turkin, baskin,

guaranin . . .) samoin kuin ranskan paikallisten ja yhteiskunnallisten murteiden karakteristiikkaa, kansan kielen ja *argot*'n kummallisuuksia. Opimme mm., että johdin *-bus*, kerran lohjettuaan *omnibus* sanasta, on tuottanut ranskassa paitsi johdannaiset *autobus* ja *trolleybus*, jotka meidänkin kielemme tuntee, myös uutissanat *aérobis*, *élektrobis*, *bibliobis*, vieläpä, omille teilleen lähtien, yritelmät *métrobis* ja *europabis* (Pariisin maanalaisen, Métron, ynnä autobussilinjojen ja Euroopan rautateiden opaskirjaset). Tärkeän sijan saavat »Vie et Langage» lehdessä luonnollisesti oikeakielisyys- ja tyylikysymykset. Tavaltaan lohdullista on nähdä, että konjuktiivin käyttö ja adjektiiviattribuutin paikka antavat aprikoimista ranskalaisille itselleenkin. Mielenkiintoinen on keskustelu aiheesta »le français élémentaire» eli »le français de base» (vrt. »basic English»). Ranskan kielen keskeisen ilmaisuvaraston selvittämiseksi lähinnä käytännöllisiä so. opetuksen tarkoituksia silmällä pitäen asetti Ranskan opetusministeriö kaksi vuotta sitten ammattimiehistä muodostetun toimikunnan, jonka periaatteita ja työtapaa prof. Sauvageot selostaa lehden 3. numerossa. Päämääränä on, sanoo S., yksinomaan kokeellista menetelmää käyttäen todeta, miten »M. ja Mme Tout-le-Monde» ilmaisevat jokapäiväiset ajatuksensa, mitä semantemeja, mitä morfeemeja he käyttävät silloin, kun kieli antaa varan valita. On selvää, että tämän tutkimuksen tulokset koituvat niin käytännöllisen kielen opetuksen kuin tieteenkin hyväksi. Veikkaisin kuitenkin, että »alkeisranskan» kirjaanviejät eivät tavoita enempää kuin kaksi tai kolme kymmenestä ranskan »kauneimmas-ta» sanasta.

VEIKKO VÄÄNÄNEN